

Autor: Thomas Dalton

Aldous Huxley to vystihl přesně: podpora moderní demokracie bývá ve skutečnosti spíše otázkou přesvědčení nebo dokonce víry, než racionálním procesem s oporou v historii, rozumu a filozofii. Stejně jako mnoho jiných náboženství vychází i demokracie z kusu historické pravdy – zde zkušeností starověkého Řecka – která byla postupem času pod nánosem mýtů, lží a korupce změněna až k nepoznání. Dnes jsme tak napříč „levicovo-pravicovým“ spektrem svědky přesvědčení a víry, že demokracie je nezpochybnitelnou ctností, již je třeba bránit za každou cenu a šířit ji po světě, třeba i silou. To ovšem považuji za zásadní politický omyl, založený na chybné a škodlivé ideji lidské rovnosti; pokud máme vůbec do budoucna přežít, musíme jej nějakým způsobem překonat.

Demokracie však není náboženstvím odjakživa. Při svém zrodu skutečně fungovala jako racionální a účinný způsob vlády (byť samozřejmě nebyla prostá problémů). Pojdme se tedy stručně na původní demokracii starých Řeků a její (ne)fungování podívat.

Athénská demokracie byla skutečně pozoruhodným systémem, značně odlišným od toho, co se demokracií vesměs rozumí dnes. Radově menší byl už rozsah politické jednotky, městského státu (*polis*), který na svém vrcholu dosahoval asi 300 tisíc obyvatel, mezi něž ovšem spadají také otroci a cizinci. Modernímu oku připadne takovýto stát málem trpasličí, na svou dobu byl ovšem mimořádně rozsáhlý a komplexní. Z tohoto součtu však měli zaručeny plnohodnotná občanská práva jen ve městě narození muži, odhadem 30 000 čili 10 % obyvatelstva – Tito občané, *démós* (lid) – představovali formální základnu politické moci, v celkem ostrém kontrastu proti ostatním řeckým státům, kde byla politickým aktérem vládnoucí elita majetných (označovaná také jako oligarchie nebo plutokracie) nebo diktatura autokratického tyrana.

Demokratický systém, zavedený postupně reformátorem Kleisthénem kolem roku 500 př. Kr., fungoval dost odlišně od typických představ o demokracii. Jednak se vůbec nekonaly volby, všechny vedoucí funkce (vyjma velitelů vojska) byly obsazovány náhodně, losem z řad občanů, kteří vložili svá jména do osudí. Jinak tomu nebylo ani v případě vůdce shromáždění – tedy kolektivního orgánu občanů – který byl v podstatě nejvyšším představitelem státu, byť bez velkých formálních pravomocí. Řekové vymysleli zařízení nazývané *kleroterion*, kam se

náhodně vkládala jména na malých žetonech, vrhem barevných kostek se pak náhodně a rovným dílem vybírala jména z příslušníků různých rodů a kmenů. Tento systém měl několik pozitiv: výsledky byly známy bezprostředně, odpadly výdaje na volební kampaně, a zaručoval férovost, transparentnost a rovné zapojení všech zúčastněných. Řekové se tak alespoň teoreticky museli chovat spravedlivě ke všem svým spoluobčanům – vždyť kdokoliv z nich se mohl snadno dostat do významného postavení.

Za druhé v celém procesu nefigurovali žádní zástupci. Athény byly demokracií proslule přímou. Všichni zainteresovaní občané se zhruba jednou do měsíce scházeli na rozlehlém pahorku zvaném Pnyx, aby zde rozebrali aktuální problémy. Když došlo na rozhodování, dělo se tak zvednutím ruky, všem na očích. Tímto způsobem se hlasovalo i o těch nejzávažnějších věcech jako například válka. Je to o to pozoruhodnější, že armádu tvořili právě ti muži, kteří právě hlasovali pro válku nebo proti ní. Jinými slovy, když jste zvedli ruku pro válku, šli jste do ní také osobně bojovat. A mnozí se už nevrátili. Můžeme si jen marně představovat podobnou situaci v dnešní Americe, kdyby kongresmani a kongresmanky, kteří podpoří příští ilegální a nespravedlivou zahraniční válku, museli sedět v prvním letadle do válečné zóny. Vsadil bych se, že našich válek by dosti zásadním způsobem ubylo.

Abychom to shrnuli: athénská demokracie byla malá, přímá, s mechanismy zodpovědnosti a transparentní. Možnosti bohatých elit směřovat dění v obci ve svůj prospěch byly značně omezené. Občanem mohl být jen muž narozený ve městě, cizinci neměli do státních záležitostí co mluvit, přestože občany početně několikanásobně převyšovali. Řeckou demokracii tak směle můžeme nazvat rasovým (bílí Evropané), etnickým (Athéňané) a „genderovaným“ (jen muži) systémem vlády. Po jistý čas fungovala skvěle, když pomohla vytvořit a udržet vrcholnou athénskou kulturu, obdivovanou do dnešních časů.

... a dvojice jejích slovných kritiků

Přesto se ale proti tomuto systému někteří vynikající muži ostře vymezovali – mezi nimi i proslulí filozofové Platón s Aristotelem. Platónovy výtky se dají zhruba následovně: Proč, tázal se, by měli o zásadních otázkách rozhodovat všichni občané? Proč se ke všem přistupuje stejně, podle zásady jeden člověk, jeden hlas? To přece nedává smysl, ani to věcem příliš neprospěje. Ani Athény se přece nevyhnuly přítomnosti jistého podílu hlupáků a zvrhlíků mezi svým občanstvem. Proč by měli mít účast na politických rozhodnutích i oni? Proč nenechat rozhodovat jen ty nejlepší a nejmoudřejší? A když na to přijde, proč vůbec hlasovat – nebylo by prospěšnější určit hrstku nejmoudřejších a nechat vládnout je? Tak si Platón představoval aristokracii, nejlepší formu vlády, která alespoň teoreticky vysoce převyšuje jakoukoliv podobu demokracie.

Druhá zásadní výtka míří, pro někoho snad trochu paradoxně, vůči svobodě jako takové. V demokracii, kde vládne „lid“, není nic zapovězeno: co lid chce, to také dostane. A lid – masy – jen vzácně prahnou po tom, po čem by toužit měl, tedy ctnosti a kázni. Lid se chce bavit: dnes dělat tohle a zítra zase ono, jak mu velí jeho přelétavá žádost. Konec konců je „svobodný“, takže si chce hrát, dopřávat si všemožná drobná rozptýlení, naplnit si břich, zapít to a tak dále. A nejinak je tomu i dnes, lidská přirozenost se v mezidobí příliš nezměnila

Jeho výpady jsou zničující. „Demokratický člověk“ ochotně podléhá nejrůznějším banálním a škodlivým žádostem. „Místo oněch [nauky a pravdivé myšlenky] se tam nahnou myšlenek a názory lživé a chlubné a zaujmou v takovém člověku ono nejvyšší místo“ (*Ústava*, kniha osmá; 560 c, Oikoymenh, Praha, 2017)

Nuže, tu se jistě vrátí zpět k oněm Lótofágům a veřejně se u nich usadí, a [chlubné myšlenky] samy nabývají vrchu ve svém boji a stud, nazývajíce jej zpozdilostí, potupně zapuzují pryč jako psance, zahánějí i umírněnost, jmenují ji nemožností a šlapouce ji v prach, a skromnost i hospodárnost vyhošťují za hranic s pomocí četných a neprospěšných žádostí, líčíce ji jako nevzdělanost a sprostotu.

Když pak od těchto vlastností vyprázdní a očistí duši člověka, kterého se zmocnily a kterého zasvěcují do velikých mystérií nového života, hned potom ve velkém průvodu a v záři světél do ní uvádějí zpupnost a anarchii i nestřídmost a nestoudnost, všechny ověčené, přitom jim zpívají chvalozpěvy a dávají krásná jména, zpupnost nazývajíce vzděláním, anarchii svobodou, nestřídmost povzneseností a nestoudnost mužností. Zdaž nepřechází mladý člověk nějak takto ze života vedeného v nejnutejších žádostech v uvolnění a rozpoutání nenutných a neprospěšných požitků? (560d-e)

A když se rozumné řeči pravdy dokázat, že je třeba se jim oddávat a oceňovat, „tvrdí, že všechny prožitky jsou stejné a že jim jest přikládati stejnou cenu“. Pozbyl tak schopnosti soudit a rozlišovat, což negativně ovlivňuje celý jeho život:

A tak nevládně jeho životem ani žádný řád, ani nucená kázeň, nýbrž žije tímto způsobem až do konce a říká tomu příjemný, svobodný a šťastný život.

Nuže, demokratický člověk. Jeho drahocenná svoboda se při neomezené svobodě a nedostatku disciplíny mění v bezmyšlenkovitě a zmatené vyhledávání požitků. Považuje se za svobodného a věří v rovnost – ale je to celé bouda, falešná rovnost a svoboda povrchního a marnivého libertinství. Platón shrnuje demokracii jednou z nejpamětihodnějších vět *Ústavy*:

Tyto tedy znaky a jiné s těmito příbuzné má asi demokracie; jest to, jak se podobá, rozkošná ústava, bez vlády a pestrá, udělující jakousi rovnost stejně rovným i nerovným. (558c)

„Rozkošná“ a „pestrá“ demokracie je tak pozlátkem postrádajícím hloubku. Pobízí k neukázněnému hedonistickému životu, nikoliv pěstění ctnosti. A co je nejdůležitější, „uděluje jakousi rovnost stejně rovným i nerovným“. Takováto demokracie může podle Platóna vyústit jedině v nejnižší formu vlády, tyranidu.

Není zde prostor pro podrobnější analýzu (*úryvek je součástí delší esejí o nutnosti zániku amerického liberálního experimentu, má-li mít bílá rasa nějakou budoucnost - pozn. DP*) rozepisovat, ale ve zkratce lze říci, že Aristoteles se slovy svého učitele v podstatě souhlasí. Rozlišoval tři základní formy vlády, z nichž každá má svou dobrou a špatnou verzi. V sestupném pořadí jsou těmito třemi dobrými systémy monarchie (vláda jednoho), aristokracie (vláda několika málo moudrých) a „ústava“ (pravidly řízená vláda mnoha). Pokřivené či špatné formy výše jmenovaných jsou tyranie, oligarchie a demokracie. 7] V tomto smyslu je pro Aristotela demokracie doslova „nejhorší z nejhorších“. Je to vláda chudých a potřebných mas, nikoliv těch nejlepších či nejušlechtilejších.

Jedná se o úryvek z esejí dr. Thomase Daltona *America Must Die—So That the People Can Live*, která vyšla na stránkách *The Occidental Observer*